

עמדת התנועה לאיכות השלטון –

אין לאשר את רכישת בנק אגוד על ידי בנק מזרחי-טפחות

לקראת הדיון השני בנושא בוועדת הכספים ביום 24.10.2017

נוכח הריכוזיות הגבוהה במיוחד בה מתאפיין שוק הבנקאות בישראל, סבורה התנועה לאיכות השלטון כי אין לאשר את עסקת הרכישה המתגבשת של בנק אגוד על ידי בנק מזרחי טפחות. מהלך שכזה יהיה מנוגד לעקרונות וועדת שטרם וחוק הריכוזיות, ויביא לפגיעה קשה בתחרות.

על דרך המשל, הצענו לראות בניסיונותיו של בנק אגוד להתחרות בבנקים הגדולים כניצוצות של תחרות, הזקוקים לסיוע רגולטורי לשם 'הבערת להבת התחרות'. מנגד, אישור העסקה יפעל בכיוון ההפוך, ויכבה ניצוצות אלו במים צוננים.

1. הטעמים שלא לאשר את העסקה

☒ מיזוג בנק איגוד לתוך בנק מזרחי-טפחות יוביל לאובדן שחקן עצמאי, קטן אך לא בלתי משמעותי, שיכול לשמש כמחולל תחרות משמעותי (ראו לדוגמא: חשבון עו"ש הפוך).

☒ המיזוג יהפוך את מבנה שוק הבנקאות לאוליגופול, הנשלט על ידי מזרחי-טפחות לאומי ובנק הפועלים. בגדילתו, ייאבד מזרחי-טפחות את התמריץ להתחרות באחרים.¹

☒ העסקה מנוגדת למסקנות ועדת שטרם והחוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות, שמטרתם הייתה להגדיל את מספר השחקנים המתחרים בשוק הבנקאות ולא לצמצם.

☒ ניסיון העבר מלמד שמדיניות בנק ישראל לעודד רכישת בנקים קטנים על ידי גדולים כשלה, שכן לאחר שכל שהקטנים "נבלעו", החריפה תופעת הריכוזיות בבנקאות.

2. סמכות הפיקוח על הבנקים והרשות להגבלים עסקיים לבלום את עסקת הרכישה

לפי החקיקה הקיימת,² על הרגולטוריות לשקול שיקולי תחרותיות במסגרת הטיפול בעסקה, והן רשאיות שלא לאשר אותה, וכך למעשה לבלום אותה ולא לפזר מכירת הבנק בדרכים אחרות. אמנם, הבחינה נעשית בדיעבד, אך אין ספק כי במידה שתשמע התנגדותן מלכתחילה – לא יהיה טעם בקידום העסקה. לכן, מתן "אור ירוק" כפי שעשתה המפקחת, הינו בעייתי ביותר.

3. האלטרנטיבה – ביזור גרעין השליטה בבנק אגוד בבורסה

זהו מהלך רצוי, שירחיב אפיקי ההשקעה לציבור המשקיעים, יותיר את בנק איגוד כבנק עצמאי, ויאפשר הסדרת ניהול ראוי לבנק, שאינו לוקה בבעיות הנובעות מקיום גרעין שליטה.

¹ בספרות המשפטית-כלכלית נדונו מאפייני האוליגופול, כמצב שבו לשחקנים הגדולים אין אינטרס להתחרות, בשל "משחק סכום אפס", והיעדר שוק להתחרות עליו. לעומתם, השחקנים הקטנים והבינוניים נוקטים בצעדים תחרותיים לביסוס מעמדם בשוק. ראו: WHISH & BAILEY, COMPETITION LAW 594–598 (8th Edition, 2015).
² להשלמת העסקה, הצדדים לקבל שני אישורים רגולטוריים: אישור בנק ישראל, בהתאם לדרישת ההיתר העולה מסעיף 34(א) לחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981, ואישור הממונה על ההגבלים העסקיים, לפי סעיף 19 לחוק ההגבלים העסקיים, ולפי הוראות סימן ג' בפרק ב' לחוק לקידום התחרות ולצמצום הריכוזיות, התשע"ד-2013.